

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Калина Христова
Нов български университет, департамент „Изящни изкуства“

за кандидатурата за научна степен „Доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство – за нуждите на департамент „Дизайн“, НБУ

на Николай Красимиров Пачев и документите, представени за присъждане на научна степен „Доктор“, както и научен труд на тема:

ДИЗАЙН ПРОЕКТ – СЪВРЕМЕННИ ПОХВАТИ НА ПРОЕКТИРАНЕ В МОДАТА

Научен ръководител: проф. д-р Елена Тодорова

I. Общо представяне на кандидата

Николай Красимиров Пачев е единствен кандидат по този конкурс. Той е възпитаник на **Нов български университет**: завършил е **БП „Моден дизайн“** през 2003 г., както и **МП „Мода“** през 2005 г. За периода 2003 – 2004 г. е специализант в **Kunsthochschule**, Берлин, Германия. Носител е на две награди на Нов български университет: за най-добър студент през 2006 г. и за а принос и специални постижения през 2005 г. Освен признанието за успешните идеи и реализирани проекти, Пачев е номиниран в много международни конкурси за мода, а в някои е финалист или награден. Ще спомена две от наградите: 1-ва награда – **Mittelmoda** Гориция, Италия през 2005; номинация за стилист в списание – **Pantene Beauty Awards** (национален конкурс) София, България през 2007.

Докторант е в ДП „Дизайн“, както и хоноруван преподавател в БП „Мода“ и МП „Стайлинг“ от 2014 г. досега. Николай Пачев има богат творчески опит, множество специализации и успешно реализирани модни проекти. Заслужава си да споменем специализациите му в **Vojd** (2012), Берлин, Германия – 3-D печат технологии; в **Little Big** (2007), Истанбул, Турция – дизайн; в **Maria Cleo** 2006, Триест, Италия – шивашко

майсторство, във Fabrica – Benetton (2005), Тревизо, Италия; в Antonia Goy (2004), Берлин, Германия – шивашко майсторство и ситопечат.

Професионалното му развитие в момента е свързано, освен с преподавателската дейност в програмите по мода в НБУ, но и с ролята му на главен дизайнер в **Y.CHROMA** (модна марка – мъжко облекло), както и на съосновател и арт-директор на **NOIEE** (производство на текстилен печат). Това е моментното му развитие след периода между 2010 – 2020 г, когато е арт-директор и байър на **ALL U RE** (висок клас мултибранд магазин).

Към дисертационния труд са представени и две публикации, свързани с настоящата тема. В творческата автобиография на кандидата, той сам акцентира на следните, според него оформящи творческото му амплуа проекти, сред които можем да споменем: модната колекция **HUG**, представена във Великобритания през 2022 г. от Identity Fashion The Chesnut Appel в благотворително събитие, включва и експериментално видео от Златимир Араклиев към него; **СОРУСАТ** (2019 г.) – стайлинг и костюми за късометражен моден филм от YO-VO, влязал в официална селекция на дванадесет международни фестивала и с награда от два от тях; интериор на бутик **ALL U RE**, в екип с YO-VO и Албена Александрова (2018 г.).

Извън акцентите, които поставя докторантът сред своите авторски творчески проекти и изяви, ми се иска да спомена **Dragon and Moth** – една колаборация със Sarah Burger от Цюрих, Швейцария, осъществена в пространството на Aether (Войн де Войн) през 2022 г., на която съм била част от публиката. Пачев тук е в ролята на член на екипа, който отговаря за текстилния печат. Колаборацията е много успешна и води до втори съвместен проект през 2023 г. **In Between Things IV**.

II. Актуалност и значимост на научния труд

Темата, която е избрал Николай Пачев, се фокусира върху жизнения път на дрехата, който е извън прекия контрол и способности на модните дизайнери, поради екологичните промени, които променят облика на модата за настоящото поколение, но и определено ще окажат влияние на модата като цяло и в бъдеще. Важен е и дебатът за устойчивост, който според докторанта, в момента трудно излиза отгъд темата за рециклирането.

Интересна и значима изглежда и посоката, в която докторантът представя прагматична основа не само на креативния процес в работата на модния дизайнер, а предлага модел да работа, който да позволи на дизайнерите да създават дрехи, които изпреварват времето си. Според Пачев: „една завършена и цялостна дизайн концепция, каквато контекстът на реално функциониращата модна индустрия изисква, е съвкупност от похвати, последователни експертни решения и различни тематични отговори на конкретно зададени въпроси, върху които да може да се положат основите на всяка нова дизайнерска идея.“

Темата за методите на проектиране в модата, съвременните похвати в изграждането на дизайн проект и портфолио ще бъдат винаги актуални, особено във връзка с непрекъснато променящата се околна и социална среда, климатичните промени и дори изключително динамично технологичното време, в което живеем. По смисъла на гореизложеното потвърждавам актуалността на темата.

III. Цели и методология на научното изследване

Една от основните цели на изследването е на настоящия дисертационен труд е да конструира и представи система от похвати – манипулативни апарати за стимулиране на креативно мислене, творческо развитие на концептуалната идея и цялата детайлна информация, която я съпътства, следвайки логическата последователност и съдържание на моден проект – портфолио. В осъществяването на тази цел докторантът разделя задачите си в изследователска и теоритична и практическа/ творческа посоки.

В практическата част на изследването Николай Пачев си поставя две основни задачи: да докаже основната теза и изведената в нея основна цел на дизайна – идеята; да адаптира класическата структура на портфолио към нуждите на изследването за създаване на устойчива идея под формата на дизайн проект; да адаптира към дизайна система за изчерпателно реферирание на технически параметри на облекло при пускане в производство, което отговаря на стандартите на модната индустрия със синтезирани онези технологични специфики, които имат пряко отношение към дизайна и би следвало да са дизайнерско решение.

В изследователско-теоритичната посока докторантът си поставя следните цели:

- Да маркира всички важни стъпки, въпроси от класическото образование и практики по моден дизайн, които биха могли да бъдат потенциални насоки – похвати
- Да открие, компрометираща и постави под съмнение морално остарелите разбирания и практики, като опише аргументирано как и в какво се трансформират те
- Да маркира и цитира тези похвати, които са засегнати качествено като теория в България
- Да анализира задълбочено и аргументира съвременните похвати, които имат най-съществено значение към настоящето в модното проектиране
- Обобщено като цяло – да обоснове система за творческия акт като последователни действия с точните компоненти, взаимодействия помежду им и план за действие, за да даде гръбнак за устойчива идея.

IV. Основни част на научното изследване

Настоящият труд на Николай Пачев е с общ обем на основната част от 220 стр., структуриран както следва: въведение, пет глави в логична последователност, заключение, справка за приносите и приложимост на резултатите, списък на термините и библиография. Докторантът е избрал да включи терминологичния апарат по главите на дисертацията, към всички отделни точки за по-ясна логическа линия.

Към основния текст са включени 60 комплексни изображения – групи от илюстрации, графики и снимков материал, които подкрепят теоретичното изследване. Библиографията съдържа общо 139 заглавия, 25 от които интернет източници. Към основната част на дисертацията е добавено и приложение, под формата на кратко видео от презентация на авторски проект.

В началото на своя дисертационен труд Николай Пачев ясно формулира доводите в полза на дисертабилността на представената тема. Ясно очертава целите на научното изследване и представя методологията, чрез която възнамерява да докаже основната си теза и да защити нейния приносен характер.

В първа глава докторантът представя общите положения, понятия и цели в модния проект. Маркира основните цели и съвременни проблеми при разработването на моден проект. Разглежда идеята като основна принципна цел в модния проект, както и нейната устойчивост. В тази глава Николай Пачев също ни представя класическо разбиране за портфолио, но и трансформирането му в моден проект като методологична система от похвати за достигане до и изграждане на устойчива идея.

Във втората глава докторантът изследва теоритично частите на модния проект: мудборд, културологично изследване, градация и изграждане на архетипи (типажи с опростени символи и типология). Разглежда изграждането на принципни различия и връзки, вдъхновени от съвременни култури и социални феномени. В тази глава Николай Пачев прави кратък преглед на някои съвременни течения и форми в изкуство, дизайн и модата. Разглежда модата като компонент на мултидисциплинарно изкуство. В структурирането на последователността на представените факти и тези от тази глава докторантът избира да започне със съвременните похвати, а след това да привлече вниманието ни към историческите влияния в модата и да анализира старите техники и нови технологии, като не пропусне, разбира се, и изкуствения интелект, който оказва все по-силно влияние върху изкуството като цяло. Обръщането на перспективата от историчност към съвремие наобратно подчертава заявената актуалност на изследването на докторанта.

В третата глава докторантът разглежда дизайна – творческата част на модния проект. Спира се на отделните компоненти на модната колекция: цвят; текстил и материали; форма и формообразуване – силует, пропорции, обем; идентичност на дрехата – конкретна и хибридна. Следва представяне на различни възможни творчески разработки: лайнъп, модна илюстрация, скечбук. В тази глава Николай Пачев ни представя и пет упражнения за развитието на дизайна. Представяни и примерна структура на модна колекция: планиране, комерсиален баланс и координация на модната колекция.

В четвъртата глава докторантът ни представя техническата документация или референтна част на изследването си. Преминава през техническите спецификации на производствения период, техническата рисунка и цветовете варианти, кострукцията, шевове и етикети, както и самия „артуърк“.

В пета глава е презентационната част/ стайлингът на модния проект. В тази глава Николай Пачев определя принципните положения и прави разлика между дизайн концепция и стайлинг концепция. Разглежда многопластовите културологични референции на стайлинг концепцията под обединена визуална рамка. Включени са и стайлинг референциите: облекло; модел; грим; фотограф; фон, среда и реквизит.

Всяка от представените пет глави на дисертационния труд завършват с изводи, които подкрепят основната теза на докторанта.

V. Изводи и заключения

В самия край на дисертационния труд Николай Пачев извежда обобщение на изводите от своето изследване, както и основните заключения от него. Тази финална част на дисертационния труд е формулирана изцяло около анализ на постигнатите цели и тяхната практическа приложимост конкретно спрямо моден проект под формата на изложени не малко и добре формулирани изводи. Отново ще се спира само на част от тях, които смята за по-важни и достоверни в подкрепата на основната теза на докторанта.

Едно от основните заключения, което Николай Пачев маркира още в самото начало на своето изследване (в първа глава) е, че основната цел на дизайн проектирането е идеята. И той ни въвежда в тази своя *идея*, чрез анализ на понятията в техните най-чисти дефиниции. Тази до някаква степен *универсалност* на понятийния апарат е в полза на по-универсалната приложимост на дисертационния труд, в защита на приносния му характер.

Една от застъпените в изводите теза е, че теоретичните методи за изграждане на идея в модния проект като основна негова цел се явяват най-важни. Художествените такива имат ясна цел да спомогнат идеята, съответно се явяват подчинени и вторични. Според докторанта, те се подчиняват трудно на научен аргумент за извеждане на тезата на дисертационния труд, защото са подвластни на субективни фактори като талант, кондиция и обща култура.

Според докторанта, модният проект може да бъде разгледан като методична система, която изгражда структура. Смисълът в тази структура е в системата от въпроси, в анализа на термините във философския им контекст, така както са заложили в течението на структурализма, които да бъдат адаптирани към (всеки) моден проект.

Тематичните въпроси от структурата на моден проект могат да бъдат методично използвани като похвати на проектиране. Точната формулировка на темите и практическата насоченост, която създават, може да бъде използвана целенасочено за изграждането на проекта и да доведе до много различни и оригинални резултати.

Основно заключение – предложение на докторанта е познатата класическа структура на моден проект по начина, по който е заложена като академична основа в програмите по мода на НБУ, да бъде използвана като гръбнак за изграждане на предложената методична система (под формата на структура от тематични въпроси). Ясно са посочени връзките между популярните дефиниции на елементи от портфолиото, както и как се трансформират за нуждите на моден проект, спрямо изведените тези в дисертационния труд.

Според Николай Пачев третирането на моден проект като структура от въпроси без предварително зададена тема е полезна методология в преподаването, защото дава възможност, тренира мисленето и подготвя студентите за самостоятелно развитие на идея – нещо, с което те се сблъскват в реалната си работа, а и се изисква при упражняването на професията. Структурата дава скелет, чрез който студентите да се насочат към потенциални и разнообразни въпроси, каквито рамката на предварително зададена тема би ограничила.

Разграничени са общоприетите, морално остарелите и най-съвременните полезни практики в моден проект.

Основно твърдение на докторанта в тази част с изводи е, че **„модният проект е система от похвати – манипулативни апарати за стимулиране на креативно мислене, процеси на развитие на дизайн концепция и рефериране на дизайн.“**

VI. Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд са изведени от докторанта в единадесет точки. Ще се спра на шест от тях, изброени в предложената от докторанта последователност, които смятам за най-силно защитени, чрез теоритичната, творчески-изследователска и авторска работа на докторанта в настоящия труд:

1. Един от основните приноси на дисертационния труд е предложеният нов модел-подход към дизайн проект, без да бъде обвързан с конкретна тема, а като предложение за структура – с ясни параметри под формата на тематични въпроси – похвати.

2. Дава конкретна практическа стратегия за работа с модна информация – тенденции, като дефинира конкретно конкретните употреби на информацията от дизайнера; дава потенциална аргументирана резолюция на научния дебат по отношение на *употребите* на *чужд дизайн* и до колко и къде те имат място в дизайн проектирането.

3. Адаптира съвременни похвати, които са реални практически упражнения за преминаване от изследване към дизайн, генериране и мултиплициране на модели в модна колекция.

4. Създава адаптирана за нуждите на дизайнерите система за изчерпателно рефериране на технически параметри на облекло при пускане в производство, което отговаря на стандартите на модната индустрия, с разграничени технологични специфики, които имат пряко отношение към дизайна и би следвало да са дизайнерско решение.

5. Създава основи за нови теми в образованието по моден дизайн.

6. Отговаря на съвременните и произлизащи от реалния моден бизнес нужди за адаптация на модното образование към съвременната реалност и нуждите на индустрията.

VII. Мнения и препоръки

Нямам критични забележки към кандидата, но имам препоръка, която смятам, че ще допринесе за овеществяването на изследването в разширено каталожно издание, което да притежава и необходимата визуална рамка, която една дисертация не позволява.

Предложената структура от въпроси, както и приведените визуални примери, биха си кореспондирали чудесно в артистично портфолио, с достатъчно информативно и полезно приложимо съдържание – подходящо и визуално атрактивно *учебно помагало* за студентите по мода.

Някои от частите на труда биха могли да бъдат представени по-задълбочено, както и да се включат повече визуални примери, което би било възможно в едно евентуално печатно издание по настоящия дисертационен труд.

VIII. Обобщение

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд. Докторатът е структуриран добре логически и ясно са формулирани целите и задачите на изследването. Налице са и гореизброените приноси на дисертацията.

IX. Заключение

Оценявам положително научните качества и приноси на изследователската работа и научния труд на Николай Красимиров Пачев на тема: „Дизайн проект – съвременни похвати на проектиране в модата“, неговата завършеност и научно-творческа значимост, както и актуалността на изследвания проблем.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да дадат съгласието си за присъждането на образователна и научна степен „доктор“ на Николай Красимиров Пачев по шифър 8.2 „Изобразително изкуство“ (мода) – департамент „Дизайн“, докторска програма „Дизайн“ на Нов български университет.

25.09.2023 г.

гр. София

/доц. д-р Калина Христова/